

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Vår referens/dnr:

2023-102

Michelle Tun von Gyllenpalm

michelle.vongyllenpalm@svensktnaringsliv.se

Er referens/dnr:

KN2023/03470

2023-09-01

Remissvar

Remiss av Förordning om ändring i förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

Svenskt Näringsliv har beretts möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående remiss.

Näringslivets elektrifiering och klimatomställning kräver ny fossilfri kraft till konkurrenskraftiga kostnader. Det behövs mer av alla fossilfria kraftslag för att klara elektrifieringen. Havsbaserad vindkraft utvecklas snabbt och har potential att göra stor skillnad för näringslivets energiförsörjning. Men subventioner av enskilda kraftslag skapar undanträngningseffekter, gynnar inte elanvändarna som helhet vilket motverkar en effektiv resursallokering. Svenskt Näringsliv anser inte att staten ska stå för kostnaderna för anslutning av havsbaserad vindkraft.

Situationen idag är dock olycklig då det är oklart hur nätutbyggnad till havs ska gå till och därmed saknas förutsättningar för att finansiera anslutningsnät till havs. Vissa projekt har utvecklats så långt att nya förutsättningar för anslutningsnät riskerar att förstöra investerade utvecklingsvärden. Det finns även risk att tillstånden för vindkraftsparker måste göras om på grund av nya krav för nätanslutning. Mot denna bakgrund är det rimligt att skyndsamt arbeta för en överenskommelse för hur anslutningen ska finansieras, genomföras och ägas.

Utgångspunkter och principer:

- Utgångspunkten ska vara att alla produktionsslag bär sina egna kostnader.
- Svenska kraftnäts (SvK) uppdrag ska vara att bygga ett transmissionsnät i Sverige där detta är samhällsekonomiskt motiverat, dvs Svenska kraftnät ska enligt 3 § 1 förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät bygga ut ett transmissionsnät för el i Sverige och

förbindelser med elnät i andra länder baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar.

- SvK behöver skyndsamt klargöra förutsättningarna för anslutning av havsbaserad vindkraft på ett sådant sätt att långt gångna projekt kan nå fram till genomförande.
- Det är rätt att nätkundkollektivet inte belastas med kostnader som bör tas av producentledet.
- Viktigt med snabbt beslut för att ge tydliga spelregler till marknaden.

Kommentarer till förslaget och relaterade processer

Utbyggnaden av havsbaserad vindkraft ligger i Sverige efter flera av våra grannländer. Trots en stor portfölj under utveckling har inga parker realiserats, eller finansieringsbeslut tagits, de senaste tio åren. Att utveckla en havsbaserad park i Sverige är en omfattande investering med hög risk. För att garantera utbyggnad behövs kortare tillståndsprocesser, tydlighet om samexistens med nationella försvarsintressen och tidigt säkrad nätkapacitet för projekten.

Viktigt att Svenska Kraftnät tidigt möjliggör anslutningspunkter av havsbaserad vindkraft på land

Sverige har idag en ostrukturerad grupp havsbaserade vindprojekt av varierade mognadsgrad. Sannolikt krävs ett omtag för att Sverige ska tillföras nödvändiga havsbaserade parker i tid och på önskvärda platser. De havsbaserade projekt som kommit långt behöver samtidigt kunna komma i mål utan ytterligare fördröjningar. I denna process behöver tillgång till anslutning och kapacitet för elnät säkras.

Nätanslutningen har en direkt påverkan på ett projekts genomföranderisker och ekonomi. Eftersom havsvindprojekt idag ofta är runt 1 000 MW eller större så krävs som regel även en betydande sträcka anslutningsledning på land. Nätanslutningen blir en stor utmaning tekniskt, tillståndsmässigt och kostnadsmässigt eftersom det blir en längre sträcka som omfattar fler tillståndsområden. Den fysiska och tekniska utformningen av en vindkraftspark behöver ske inom ramen för de tillstånd som givits och passa in i en upphandling på en global leverantörsmarknad för att hålla kostnaderna nere.

Ryckiga politiska beslut höjer kapitalkostnaden för havsbaserad vindkraft liksom för andra kraftslag

Den förra regeringen beslutade att sänka anslutningskostnaderna för havsbaserad vindkraft genom att ge Svenska kraftnät i uppdrag att stå för en del av kostanden. Beslut fattades om en statlig subvention i juni 2022 och dess avskaffande aviserades av den tillträdande regeringen hösten 2022. Att ta bort anslutningsavgiften och sedan återföra den på ett par månader skickade en stark signal till marknaden om politisk risk. Stabila villkor sänder signalen att den politiska risken i investeringar är låg. Ryckiga politiska signaler höjer kapitalkostnaden för havsbaserad vindkraft liksom för andra kraftslag. Eftersom kapitalkostnaden är den största kostnaden för havsbaserad vindkraft precis som för kärnkraft är detta

olyckligt. Utöver kapitalkostnaderna kan marknaden för vätgas påverka utvecklingen av havsbaserad vindkraft.

En stor utmaning kopplat till havsbaserad vindkraft är att den svenska staten inte äger kommersiella rättigheter till havs. Myndigheterna har därför ingen legal grund att stå på om de vill ta ut avgifter eller upplåta rättigheter för ett visst område. I Sverige finns helt enkelt ingen fastighetsrättslig ägare till vattenområden utanför fastighetsindelningen i Sveriges ekonomiska zon. Frågan har tidigare lyfts i SOU 2015:10.

Utvärdera om en övergång till auktionsbaserat förfarande är lämplig

I de flesta länder i Europa där havsbaserad vind har utvecklats, bland annat Storbritannien, auktioneras rättigheter ut för att utveckla specifika områden till havs för vindkraft. Detta system förespråkas av många företag på marknaden, och skulle innebära att platser inom ekonomisk zon som är attraktiva för vindkraft bedömts i förväg som lämpliga av kommuner och myndigheter. Ett sådant förfarande skulle också kunna hantera frågan om exklusivitet för anläggande av ensamrätt för anläggande av vindkraftsparker i allmänt vatten och i Sveriges ekonomiska zon.

Idag läggs stora utgifter från involverade företag i projekteringen av stora havsvindparker på att undersöka havsbotten – undersökningar som offentliggörs när företagen ansöker om tillstånd, och som då kan återanvändas av andra projekterare. Att företag redan kommit långt i att ansöka om tillstånd för vissa av dessa platser skulle kunna hanteras med att dessa ges förtur att bygga för den budnivå som vinner. Risken med att gå över till auktionsförfarande till havs kan vara att utredningsprocessen för en sådan övergång stannar upp den befintliga utvecklingen och projekteringen av havsbaserad vindkraft. Sverige har idag en rad projekt som kommit långt i projekteringen. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har åt regeringen utrett havsbaserad vindkraft och reglering av frågan om att erhålla exklusiv rätt till etablering, när det finns flera sökande inom ett visst område, och lämnade sina förslag på området i november 2022.

I februari 2022 beslutade den förra regeringen om Sveriges första havsplaner för att snabba på utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. I samband med att havsplanerna beslutades fick Statens energimyndighet i uppdrag att peka ut lämpliga områden för att möjliggöra ytterligare elproduktion till havs. Utifrån Energimyndighetens underlag ska Havs- och vattenmyndigheten föreslå ändringar i havsplanerna. Energimyndighetens uppdrag redovisades i mars 2023. Havs- och vattenmyndighetens förslag ska lämnas till regeringen senast i december 2024.

För havsbaserad vindkraft behöver antalet inblandade myndigheter minska

Havsbaserad vindkraft kräver idag flera olika tillstånd och beslut från myndigheter och departement. T. ex. är Länsstyrelsen, Statens Geologiska Undersökning, Forsvarsmakten och Regeringskansliet involverade. Mängden inblandade myndigheter bör minska och processen förenklas.

Slutsatser och rekommendationer:

Förändringar av spelregler väcker alltid en oro och ökar den politiska risken som näringslivet tar. Det är viktigt att systemet för etablering av havsbaserad vindkraft präglas av förutsägbarhet och att hänsyn tas till de pågående projekteringarna.

- Affärsverket svenska kraftnät bör prioritera förberedande arbete för att möjliggöra anslutningspunkter av havsbaserad vindkraft på land.
- För havsbaserad vindkraft behöver antalet inblandade myndigheter minska, exempelvis vad gäller tillstånd för undersökningar av havsbotten utanför territorialgränsen. En tydlig ansvarsfördelning och en ökad samordning mellan berörda myndigheter och departement måste säkerställas för att skynda på och effektivisera tillståndsprocessen.
- En statlig utredning bör tillsättas med uppdraget att utvärdera om en övergång till auktionsbaserat förfarande för havsbaserad vindkraft kan ske i svensk ekonomisk zon samt hur denna i så fall bör gå till.
- Regeringen bör skyndsamt möjliggöra användning av tidsbegränsat och exklusivt undersökningstillstånd.
- Uppdatera havsplanerna så att de tar höjd för teknikutvecklingen
- Komplettera strategin för hållbar vindkraftsutbyggnad till att omfatta även havsbaserad vindkraft
- För den havsbaserade vindkraften behöver sannolikt mer resurser tillföras Regeringskansliet under en viss tid för att klara av prövningarna.

Karin Johansson
Vice vd, chef för näringspolitik
och opinionsbildning

Michelle Tun von Gyllenpalm
Expert Energipolicy